

Róża Luksemburg

**Czego chce
Związek Spartakusa?**

**Studenckie Koło Filozofii Marksistowskiej (Uniwersytet Warszawski)
WARSZAWA 2006**

„Czego chce Związek Spartakusa?” to napisany przez Różę Luksemburg projekt programu dla Komunistycznej Partii Niemiec (Związku Spartakusa), następnie jednogłośnie przyjęty, i opublikowany w „Die Rote Fahne” z 14 grudnia 1918 r. z podpisem: „Związek Spartakusa”.

Podstawa niniejszego wydania: Róża Luksemburg, *Czego chce Związek Spartakusowców*, wyd. Wyższa Szkoła Nauk Społecznych przy KC PZPR, Warszawa 1959 r.

Dziewiątego listopada robotnicy i żołnierze obalili niemiecki stary reżim. Pruska mania wymachiwania szabelką i panowania nad światem wykrawała się na śmierć na polach bitew Francji. Banda zbrodniarzy, która roznieciła pożar światowy i wciągnęła Niemcy w morze krwi, skończyła na powrozie. Lud – przez cztery lata zdradzany, zapomniawszy o kulturze, uczciwości i ludzkich uczuciach, rzuconych na pożarcie Molochowi, a wystawiany na żer wszelkich niemoralnych czynów – ocknął się ze swego czteroletniego paraliżu dopiero znalazłszy się nad przepaścią.

9 listopada niemiecki proletariatus powstał, by zrzucić to hańbiące jarzmo. Wypędzono Hohenzollernów, wybrano rady robotnicze i żołnierskie.

Lecz Hohenzollernowie nie byli niczym więcej, jak tylko figurantami imperialistycznej burżuazji i junkrów. Klasa panująca – burżuazja – jest rzeczywistym zbrodniarzem odpowiedzialnym za wojnę światową, w Niemczech tak samo jak we Francji, w Rosji tak samo jak w Anglii, w Europie tak samo jak w Ameryce. Kapitałiści wszystkich krajów są rzeczywistymi podżegaczami do masowego mordu. Międzynarodowy kapitał jest jak nienasycony bożek Baal, do którego krwawego żołądka wrzucane są miliony za milionami parujących ludzkich ofiar.

Wojna światowa stawia społeczeństwo przed wyborem: albo kontynuacja kapitalizmu, nowe wojny i nieuniknione wpadnięcie w chaos i anarchię, albo zniesienie kapitalistycznego wyzysku.

Z zakończeniem wojny światowej panowanie klasowe burżuazji utraciło prawo do istnienia. Nie jest dłużej zdolne do wyprowadzenia społeczeństwa ze strasznej zapaści ekonomicznej, którą imperialistyczna orgia pozostawiła na swej stypie.

Środki produkcji uległy zniszczeniu na potworną skalę. Miliony zdolnych robotników, najlepszych i najsilniejszych synów klasy robotniczej, zostały wybite. W oczekiwaniu powrotu zbawiciela pozostaje w mocy i łypie na nas okiem nędza bezrobocia. Głód i choroby zagrażają podkopaniem samych korzeni siły ludu. Bankructwo państwa z powodu potwornego brzemienia długów wojennych jest nieuchronne.

Z całego tego krwawego zamieszania, tej ziejącej przepaści, nie ma pomocy, nie ma ucieczki, nie ma ratunku innego niż socjalizm. Jedynie rewolucja światowego proletariatus może zaprowadzić porządek w tym chaosie, dać pracę i chleb dla wszystkich, może skończyć ze wzajemną rzezią ludów, może przywrócić pokój, wolność, prawdziwą kulturę umęczonej ludzkości. Precz z systemem pracy najemnej! Oto hasło dnia! Zamiast pracy najemnej i panowania klasowego musi być praca kolektywna. Środki produkcji muszą przestać być monopolem jednej klasy; one muszą zostać wspólną własnością wszystkich. Nigdy więcej wyzyskiwaczy i wyzyskiwanych! Planowa produkcja i dystrybucja produktów we wspólnym interesie. Zniesienie nie tylko współczesnego sposobu produkcji, zwykłego wyzysku i grabieży, ale i na równi z nim współczesnego handlu, zwykłego oszustwa.

W miejsce pracodawców i ich najemnych niewolników wolni towarzysze pracy! Praca nie jako tortura dla kogokolwiek, ponieważ będzie obowiązkiem każdego! Ludzkie i otoczone szacunkiem życie dla wszystkich, co wypełniają swe społeczne obowiązki. Głód nie będzie dłużej przekleństwem pracujących, lecz biczem na próżniaków!

Jedynie w takim społeczeństwie narodowa nienawiść i zniewolenie zostaną wykorzenione. Dopiero gdy takie społeczeństwo stanie się rzeczywistością, ziemia nie będzie więcej płamiona morderstwem. Dopiero wtedy będzie można powiedzieć: Ta wojna była ostatnią.

W tej godzinie socjalizm jest jedynym zbawieniem dla ludzkości. Słowa *Manifestu Komunistycznego* migocą jak ogniste *Mene, Mene, Thekel, Upharsin*¹ na kruszących się bastionach kapitalistycznego społeczeństwa:

Socjalizm albo barbarzyństwo!

¹ Aluzja do znanej opowieści biblijnej (Księga Daniela, rozdz. 5, ww. 25-29) o ręce, która napisała na ścianie słowa: „Mene, Mene, Thekel, Upharsin”, co miało znaczyć m.in.: „zważonyś na wadze, a znalezionyś lekki”. Słowa te stały się symbolem zbliżającego się przeznaczenia. – *Przyp. red.*

II

Ustanowienie socjalistycznego porządku społeczeństwa jest najpotężniejszym zadaniem, jakie kiedykolwiek przypadło jakiejś klasie, i przewrotem w historii świata. To zadanie wymaga zupełnego przekształcenia państwa i zupełnego obalenia gospodarczych i społecznych podstaw tego społeczeństwa.

To przekształcenie i to obalenie nie może zostać zadekretowane przez żadne biuro, komitet czy parlament. Ono może zostać zapoczątkowane i przeprowadzone jedynie przez same masy ludowe.

We wszystkich poprzednich rewolucjach niewielka mniejszość kierowała rewolucyjną walką, nadawała jej cel i kierunek, i używała mas jedynie jako narzędzia do przeprowadzenia własnych interesów, interesów mniejszości, aż do zwycięstwa. Rewolucja socjalistyczna jest pierwszą, która jest w interesach ogromnej większości i może zostać doprowadzona do zwycięstwa jedynie przez ogromną większość samego ludu pracującego.

Masa proletariatu musi uczynić więcej niż tylko wyobrazić sobie jasno cele i kierunek rewolucji. Musi także osobiście, swoją własną aktywnością, wcielić socjalizm krok po kroku w życie.

Istota społeczeństwa socjalistycznego zawiera się w fakcie, że wielkie masy pracujące przestają być masami uciskanymi, lecz czynią całe życie polityczne i gospodarcze swoim życiem i nadają mu świadomy, wolny i autonomiczny kierunek.

Od najwyższych szczytów państwa w dół aż do najmniejszej parafii masy proletariackie muszą więc zastąpić odziedziczone organy burżuazyjnego panowania klasowego – zgromadzenia, parlamenty i rady miejskie – swymi własnymi organami: radami robotniczymi i żołnierskimi. Muszą zająć wszystkie stanowiska, nadzorować wszystkie funkcje, mierzyć wszystkie oficjalne potrzeby standardami własnych interesów klasowych i celów socjalizmu. Jedynie przez stały, żywotny, wzajemny kontakt między masami ludu a ich organami, radami robotniczymi i żołnierskimi, może aktywność ludu napędzić państwo socjalistycznym duchem.

Przewrót ekonomiczny, podobnie, może zostać dokonany jedynie, gdy proces ten jest przeprowadzany przez działanie proletariackich mas. Gołe dekryty o uspołecznieniu wydane przez najwyższe rewolucyjne autorytety są same przez się pustymi frazesami. Jedynie klasa robotnicza, przez swoją własną aktywność, może sprawić, żeby to słowo ciałem się stało. Robotnicy mogą osiągnąć kontrolę nad produkcją, i w końcu rzeczywistą władzę, w drodze uporczywej walki z kapitałem, ręka w rękę, w każdej fabryce, z bezpośrednim naciskiem mas, ze strajkami i tworzeniem własnych permanentnych organów przedstawicielskich.

Masy proletariackie muszą nauczyć się, jak przekształcić się z martwych maszyn, które kapitał przywiązał do miejsca produkcji, w wolnych i niezależnych kierowników tego procesu. Muszą nabrać poczucia odpowiedzialności właściwej aktywnym członkom kolektywu, który jako jedyny posiada na własność całe dobro społeczne. Muszą rozwinąć przemysł bez kapitalistycznego bata, najwyższą wydajność bez poganiaczy niewolników, dyscyplinę bez jarzma, porządek bez władzy. Najwyższy idealizm w interesie kolektywu, najściślejsza samodyscyplina, najprawdziwszy publiczny duch mas są moralnymi fundamentami socjalistycznego społeczeństwa, tak samo jak głupota, egoizm i korupcja są moralnymi fundamentami społeczeństwa kapitalistycznego.

Wszystkie te socjalistyczne cnoty obywatelskie, wraz z wiedzą i umiejętnościami niezbędnymi do kierowania socjalistycznymi przedsiębiorstwami mogą być nabyte przez masy robotników jedynie przez ich własną aktywność, ich własne doświadczenie.

Socjalizacja społeczeństwa może zostać osiągnięta jedynie przez uporczywą, niezmożoną walkę mas pracujących na całym froncie, we wszystkich punktach, gdzie praca i kapitał, panowanie klasowe ludu i burżuazji, patrzą sobie w oczy. Wyzwolenie klasy robotniczej musi być dziełem samej klasy robotniczej.

III

W czasie rewolucji burżuazyjnych rozlew krwi, terror i polityczne mordy są nieodłączną bronią w rękach powstałych klas.

Rewolucja proletariacka nie wymaga dla swych celów terroru; nienawidzi ona zabijania i pogardza nim². Nie potrzebuje tej broni, ponieważ nie zwalcza jednostek, lecz instytucje, ponieważ nie wkracza na scenę z naiwnymi złudzeniami, których rozwianie się skłaniałoby ją do zemsty. To nie jest desperacka próba mniejszości przymusowego przerobienia świata zgodnie ze swymi ideałami, lecz działanie wielkich, milionowych mas ludu, których przeznaczeniem jest wypełnienie historycznej misji i przekształcenie konieczności dziejowej w rzeczywistość.

Lecz proletariacka rewolucja jest równocześnie dzwonem pogrzebowym dla wszelkiej niewoli i ucisku. Oto dlatego wszyscy kapitaliści, junkrzy, drobnomieszczanie, oficerowie, wszyscy oportuniści i pasożyty wyzysku i panowania klasowego powstają co do jednego i wyzywają na bitwę śmiertelną proletariacką rewolucję.

Jest zwykłym szaleństwem wierzyć, że kapitaliści dobrowolnie podporządkowaliby się socjalistycznemu werdyktowi parlamentu czy zgromadzenia narodowego, że spokojnie zrezygnowaliby z własności, zysku, prawa do wyzyskiwania. Wszystkie klasy rządzące walczyły do końca, z uporczywą energią, by zachować swoje przywileje. Rzymscy patrycjusze, jak również średniowieczni feudalni baronowie, angielscy rycerze i amerykańscy handlarze niewolników, włoscy bojarzy i lyońscy właściciele fabryk jedwabiu – wszyscy oni przelali rzeki krwi, wszyscy oni maszerowali przez stosy ciał, morderstwa i podpalenia, podzegli do wojny domowej i zdrady w celu obrony swych przywilejów i swej władzy.

Imperialistyczna klasa kapitalistyczna, jako ostatni potomek kasty wyzyskiwaczy, przeszła wszystkich swych poprzedników w brutalności, w otwartym cynizmie i zdradzie. Broni ona swego miejsca najświętszego, swego zysku i swego przywileju wyzyskiwania, zębami i pazurami, metodami zimnego zła, które ukazywała światu w całej historii polityki kolonialnej i w ostatniej wojnie światowej. Będzie mobilizować niebo i piekło przeciw proletariatowi. Będzie mobilizować chłopów przeciw miastom, zacofane warstwy klasy robotniczej przeciw socjalistycznej awangardzie; będzie używać oficerów do podlegania do okrucieństw; będzie próbowała paraliżować każde socjalistyczne posunięcie tysiącami metod biernego oporu; będzie pędzić ze dwadzieścia Wandei na rewolucję; będzie zapraszać zewnętrznych wrogów, morderczą broń Clemenceau, Lloyda George'a i Wilsona do naszego kraju, aby ją ratowała – zamieni kraj w dymiącą kupę gruzów prędzej niż dobrowolnie wyrzeknie się najemnego niewolnictwa.

Cały ten opór musi być łamany krok po kroku, żelazną pięścią i bezwzględnością energią. Przemoc burżuazyjnej kontrewolucji musi się spotkać z rewolucyjną przemocą proletariatu. Przeciw atakom, insynuacjom i plotkom burżuazji musi stać nieugięta jasność celu, czujność i zawsze gotowa aktywność mas proletariackich. Przeciw grożącemu niebezpieczeństwu kontrewolucji uzbrojenie proletariatu i rozbrojenie klas rządzących. Przeciw parlamentarnym obstrukcyjnym manewrom burżuazji aktywna organizacja mas robotników i żołnierzy. Przeciw wszechobecności tysiąca środków potęgi społeczeństwa burżuazyjnego skoncentrowana, zwarta i w pełni rozwinięta potęga klasy robotniczej. Jedynie solidny front niemieckiego proletariatu, południowo-niemieckiego wraz z północno-niemieckim, miejskiego i wiejskiego, robotników z żołnierzami, żywe, natchnione utożsamienie rewolucji niemieckiej z międzynarodową, rozszerzenie rewolucji niemieckiej w światową rewolucję proletariatu może stworzyć granitowe fundamenty, na których może zostać zbudowana świątynia przyszłości.

Walka o socjalizm jest najpotężniejszą wojną domową w historii świata, i rewolucja proletariacka musi zatroszczyć się o niezbędną broń do tej wojny domowej, musi nauczyć się jej używać, walczyć i zwyciężać.

Takie uzbrojenie solidnych mas ludu pracującego w całą potęgę polityczną dla celów rewolucji – to jest dyktatura proletariatu, i przez to prawdziwa demokracja. Nigdzie najemny niewolnik nie siada obok

² Na zjeździe założycielskim Komunistycznej Partii Niemiec (Związku Spartakusa) ten fragment był atakowany przez Paula Frölicha i innych jako zawoławana krytyka rewolucji bolszewickiej. – *Przyp. red.*

kapitaliści, wiejski proletariusz obok junkra w oszukanej równości, by angażować się w parlamentarną debatę nad kwestiami życia i śmierci, lecz gdzie miliono-głowa proletariacka masa chwyta całą władzę w państwie w swą żylastą garść – jak bóg Thor swój młot – używając jej do zmiżdżenia głowy klas rządzących: to dopiero jest władza ludu, a nie zdrada ludu.

W celu umożliwienia proletariatowi wypełnienia tych zadań Związek Spartakusa chce:

I. Jako natychmiastowych posunięć dla ochrony rewolucji:

1. Rozbrojenia wszystkich sił policji i wszystkich oficerów i nieproletariackich żołnierzy; rozbrojenia wszystkich członków klas rządzących.
2. Konfiskaty całej broni i zapasów amunicji, jak również fabryk uzbrojenia przez rady robotników i żołnierzy.
3. Uzbrojenia całej dorosłej męskiej ludności proletariackiej jako milicji robotniczej. Utworzenia Gwardii Czerwonej proletariuszy jako aktywnej części milicji dla stałej ochrony rewolucji przed kontrewolucyjnymi atakami i akcjami wywrotowymi.
4. Zniesienia władzy wydawania rozkazów przez oficerów, w tym oficerów bez patentu. Zastąpienia wojskowej trupiej dyscypliny przez dobrowolną dyscyplinę żołnierzy. Wybierania wszystkich oficerów przez ich jednostki, z prawem natychmiastowego odwołania w każdym czasie. Zniesienia wojskowego wymiaru sprawiedliwości.
5. Wydalenia oficerów i kapitulantów ze wszystkich rad żołnierskich.
6. Zastąpienia wszystkich politycznych organów i władz starego reżimu przez delegatów rad robotniczych i żołnierskich.
7. Ustanowienia rewolucyjnego trybunału dla osądzenia głównych zbrodniarzy odpowiedzialnych za rozpętanie i kontynuowanie wojny: Hohenzollernów, Ludendorffa, Hindenburga, Tirpitz i ich współników wraz ze wszystkimi spiskowcami kontrewolucji.
8. Natychmiastowej konfiskaty wszystkich artykułów żywnościowych, by zapewnić wyżywienie ludu.

II. W dziedzinie politycznej i społecznej:

1. Zniesienia wszystkich księstw; ustanowienia zjednoczonej Niemieckiej Republiki Socjalistycznej.
2. Wyeliminowania wszystkich parlamentów i rad miejskich i przejęcia ich funkcji przez rady robotnicze i żołnierskie oraz ich komitety i organy.
3. Wyboru rad robotniczych w całym Niemczech przez całą dorosłą ludność robotniczą obu płci, w mieście i na wsi, według przedsiębiorstw, jak również rad żołnierskich przez oddziały (z wyłączeniem oficerów i kapitulantów). Prawa dla robotników i żołnierzy do odwołania swoich reprezentantów w każdej chwili.
4. Wyboru w całym kraju delegatów rad robotniczych i żołnierskich do centralnej rady rad robotniczych i żołnierskich, która wybierze radę wykonawczą jako najwyższy organ władzy ustawodawczej i wykonawczej.
5. Zebrań centralnej rady tymczasowo przynajmniej co trzy miesiące – z nowymi wyborami delegatów za każdym razem – w celu utrzymania stałej kontroli nad działalnością rady wykonawczej i tworzenia aktywnego utożsamienia między masami rad robotniczych i żołnierskich w państwie a najwyższym organem rządowym. Prawa natychmiastowego odwoływania i powoływania nowych delegatów lokalnych rad robotniczych i żołnierskich do rady centralnej, gdyby dotychczasowi nie działali w interesach swych mocodawców. Prawa rady wykonawczej do mianowania i zwalniania komisarzy ludowych, jak również centralnych władz i urzędników państwowych.
6. Zniesienia wszystkich różnic rang, orderów i tytułów. Pełnej prawnej i społecznej równości płci.
7. Radykalnego ustawodawstwa społecznego. Skrócenia dnia roboczego w celu ograniczenia bezrobocia i mając wzgląd na fizyczne wyniszczenie proletariatu przez wojnę światową. Dnia roboczego najwyższej sześciogodzinnego.

8. Natychmiastowego radykalnego przekształcenia systemów żywnościowego, mieszkaniowego, zdrowotnego i edukacyjnego w duchu i w myśl rewolucji proletariackiej.

III. Natychmiastowe żądania ekonomiczne:

1. Konfiskata wszystkich dynastycznych dóbr i dochodów na rzecz społeczeństwa.
2. Odrzucenie długu państwowego i publicznego wraz ze wszystkimi kredytami wojennymi, z wyjątkiem sum do pewnego stopnia określonego przez centralną radę rad robotniczych i żołnierskich.
3. Wywłaszczenie ziem i pól wszystkich wielkich i średnich gospodarstw rolnych; kształtowanie socjalistycznych kolektywów rolniczych pod zjednoczonym centralnym kierownictwem w całym państwie. Drobne gospodarstwa chłopskie pozostają w posiadaniu swych gospodarzy aż do ich dobrowolnego stowarzyszenia się z socjalistycznymi kolektywami.
4. Wywłaszczenie przez republikę rad wszystkich banków, kopalń, hut wraz ze wszystkimi wielkimi przedsiębiorstwami przemysłu i handlu.
5. Konfiskata całego majątku powyżej pewnego poziomu określonego przez centralną radę.
6. Przejęcie przez republikę rad całego systemu transportu publicznego.
7. Wybór rad zakładowych we wszystkich przedsiębiorstwach, które w koordynacji z radami robotniczymi i żołnierskimi mają zadanie zarządzania wewnętrznymi sprawami przedsiębiorstw, regulowania warunków pracy, kontroli nad produkcją, w końcu przejmowania dyrekcji przedsiębiorstwa.
8. Ustanowienie centralnej komisji strajkowej, która w stałej współpracy z radami zakładowymi wyposaży ruch strajkowy, teraz zaczynający się w całym państwie, w zjednoczone kierownictwo, socjalistyczny kierunek i najsilniejsze wsparcie politycznej władzy rad robotniczych i żołnierskich.

IV. Zadania międzynarodowe:

Natychmiastowe ustanowienie więzi z bratnimi partiami w innych krajach, w celu postawienia rewolucji socjalistycznej na stopie międzynarodowej oraz zawarcia i zapewnienia pokoju za pomocą międzynarodowego braterstwa i rewolucyjnego powstania światowego proletariatu.

Oto czego chce Związek Spartakusa!

A ponieważ tego chce, ponieważ jest głosem przestrogi, ponaglenia, ponieważ jest socjalistycznym sumieniem rewolucji, jest znienawidzony, prześladowany i zniesławiany przez wszystkich otwartych i ukrytych wrogów rewolucji i proletariatu.

Ukrzyżuj go! – wołają kapitaliści, drżący o swoje szkatuły.

Ukrzyżuj go! – wołają drobnomieszczenie, oficerowie, antysemita, prasowi lokaje burżuazji, drżący o swój kawałek chleba pod panowaniem klasowym burżuazji.

Ukrzyżuj go! – wołają Scheidemannowie, którzy jak Judasz z Kariotu sprzedali robotników burżuazji i drżą o swoje srebrniki.

Ukrzyżuj go! – powtarzają jak echo oszukane, zdradzone, wykorzystane warstwy klasy robotniczej i żołnierzy, które nie wiedzą, że wściekając się na Związek Spartakusa, wściekają się przeciwko swemu ciału i krwi.

W swej nienawiści i zniesławianiu Związku Spartakusa wszyscy kontrewolucjoniści, wszyscy wrogowie ludu, wszystkie antysocjalistyczne, dwuznaczne, obskurantkie i niepewne elementy są zjednoczone. To jest dowód, że serce rewolucji bije w Związku Spartakusa, że przyszłość należy do niego.

Związek Spartakusa nie jest partią, która chce dojść do władzy nad robotnikami czy poprzez nich.

Związek Spartakusa jest jedynie najbardziej świadomą celu częścią proletariatu, która wskazuje całej szerokiej masie klasy robotniczej jej historyczne cele na każdym kroku, która reprezentuje na każdym poszczególnym etapie rewolucji ostateczny cel socjalistyczny, i we wszystkich sprawach państwowych interesy proletariackiej rewolucji światowej.

Związek Spartakusa odrzuca udział we władzy rządowej z lokajami burżuazji, z Scheidemannami i Ebertami, ponieważ widzi w takiej kolaboracji zdradę fundamentów socjalizmu, wzmocnienie kontrewolucji, a osłabienie rewolucji.

Związek Spartakusa będzie także odrzucać wejście do rządu po prostu dlatego, że Scheidemann i Ebert zmierzają do bankructwa, a Niezależni, kolaborując z nimi, weszli na drogę ku zagładzie³.

Związek Spartakusa nigdy nie przejmie władzy inaczej jak w odpowiedzi na jasną, niedwuznaczną wolę ogromnej większości mas proletariackich całych Niemiec, nigdy inaczej jak przez świadomą afirmację przez proletariat jego poglądów, celów i metod walki.

Rewolucja proletariacka może osiągnąć pełną jasność i dojrzałość jedynie stopniowo, krok po kroku, wstępując na Golgotę – drogą swych własnych gorzkich doświadczeń w walce, przez porażki i zwycięstwa.

Zwycięstwo Związku Spartakusa przyjdzie nie na początku, lecz na końcu rewolucji: jest ono tożsame ze zwycięstwem wielkich, milionowych mas socjalistycznego proletariatu.

Proletariuszu, powstań! Do boju! Oto jest świat, który masz zwyciężyć i zdobyć. W tej ostatniej walce klasowej w historii świata, o najwyższe cele ludzkości, naszym przesłaniem dla wroga jest: Palcami w oczy i kolanem w pierś!⁴

---

³ Niezależni – Niezależna Socjaldemokratyczna Partia Niemiec, która weszła do rządu Scheidemanna i Eberta w listopadzie, a wystąpiła z niego 29 grudnia 1918 r. – *Przyp. red.*

⁴ Było to znane hasło Lassalle'a. – *Przyp. red.*